

13-mavzu:

XULOSA CHIQQARISH

REJA

1. Xulosa chiqarishning umumiy mantiqiy tavsifi.
2. Deduktiv xulosa chiqarish.
3. Induktiv xulosa chiqarish.
4. Analogiya bo'yicha xulosa chiqarish.

XULOSA CHIQRARISH ta'rifi

Xulosa chiqarish deb, bir yoki bir necha hukmlardan ma'lum qoidalar asosida yangi hukmni keltirib chiqarishga aytiladi.

Хулоса чиқариш турлари.

Хулоса чиқаришнинг 3 асосий тури

мавжуд:

- * Дедуктив хулоса чиқариш;
- * Индуктив хулоса чиқариш;
- * Аналогия бўйича хулоса чиқариш.

Дедуктив хулоса чиқариш

- Инсон фикрининг умумийликдан яккаликка қараб бориши натижасида ҳосил бўлган янги билим дедуктив хулоса деб юритилади.

Дедуктив хулоса чиқариш

- икки усулда амалга оширилади:

1) бевосита дедуктив хулоса чиқариш;

2) билвосита дедуктив хулоса чиқариш

Бевосита дедуктив хулоса чиқариш

- Бир асосдан мантиқий таҳлил орқали янги фикр (билим)ни ҳосил қилиш-бевосита дедуктив хулоса чиқариш, деб юритилади.
- Янги фикр (билим)га асос бўлган мушоҳада хулосанинг асоси, ҳосил бўлган янги фикр-хулоса бўлиб ҳисобланади.

Билвосита дедуктив хулоса чиқариш

- Бирдан ортиқ асосдан янги фикрни ҳосил қилиш мантиқий услуби билвосита хулоса чиқариш, деб юритилади.
- Билвосита хулоса чиқариш жараёнида инсон фикри умумийликдан яққаликка, яққаликдан умумийликка, жузъийликдан жузъийликка қараб бориши мумкин.
- Хулоса чиқариш уч йўлда амалга оширилади:

Индуктив хулоса чиқариш

- Индуктив хулоса чиқариш жараёнида инсон фикри яккаликдан умумийликка қараб боради.
- Индуктив лотинча «**induktiv**» сўзидан олинган бўлиб, «**чиқариш**», «**ҳосил қилиш**» маъноларини англатади.
- Индуктив хулоса чиқариш инсоният амалий ва ақлий фаолиятининг ўзига хос натижаси ҳисобланади.

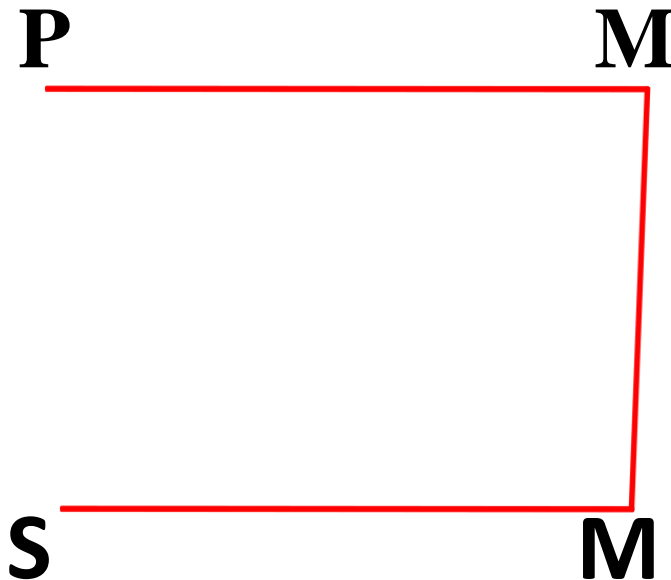
1. Индуктив хулоса чиқариш маъносида
2. Оламни билиш методи маъносида
3. Муҳокама юритиш услуби маъносида

Индуктив хулоса чиқариш шундай мантиқий услубки, муайян туркумга мансуб айрим предметлар ҳақидаги билимлардан бутун туркум ҳақидаги умумий фикрлар ҳосил қилинади.

Аналогия бўйича хулоса чиқариш.

- **Аналогия юнонча “anologia” сўзидан олинган бўлиб, мувофиқлик, ўхшашли маъноларини англатади.**
- **Аналогия инсон тафаккури тараққиётининг дастлабки босқичларидан бошлаб ривожланган.**
- **Аналогия хулоса чиқаришнинг шундай услубики, муайян белгининг, муносабатнинг предметга хослиги ҳақидаги хулоса бошқа предметнинг белги ва муносабатларига солиштириш воситасида чиқарилади.**

SILLOGIZM FIGURALARI (II)

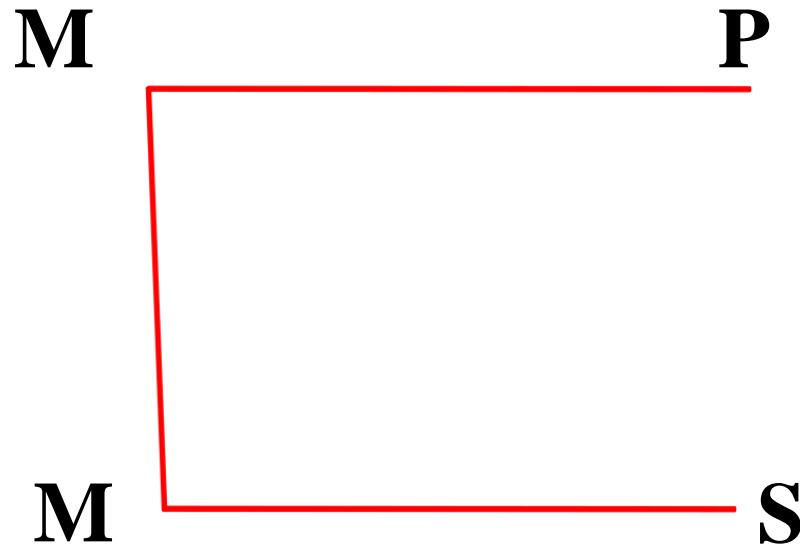

1. Katta asos umumiy hukm bo'lishi kerak.
2. Asoslarning biri inkor hukm bo'lishi kerak.

II-figuraning 4-ta to'g'ri modusi mavjud:

AEE, EAE, AOO, EIO.

SILLOGIZM FIGURALARI (III)

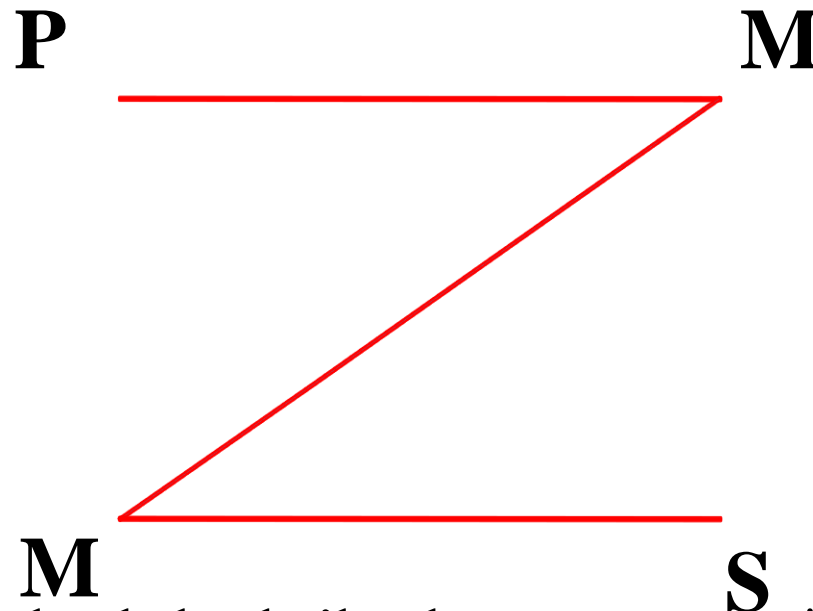

III-figuraning bitta maxsus qoidasi bor: kichik asos tasdiq hukm bo'lishi kerak.

III-figuraning to'g'ri moduslari 6-ta:

AAI, AII, IAI, EAO, EIO, OAO.

SILLOGIZM FIGURALARI (IV)

1. Asoslarning biri inkor hukm bo'lsa, katta asos umumiy hukm bo'ladi.
2. Katta asos tasdiq hukm bo'lsa, kichik asos katta asos umumiy hukm bo'ladi.

III-figuraning to'g'ri moduslari 5-ta:

AAI, AEE, IAI, EAO, EIO.

Sillogizm moduslari

- I figura – AAA, EAE, AII, EIO
- II figura – AEE, EAE, AOO, EIO
- III figura – AAI, AII, IAI, EAO, EIO, OAO
- IV figura – AAI, AEE, IAI, EAO, EIO

SILLOGIZM AKSIOMASI

Buyum va hodisalarning sinfi to'g'risida tasdiqlab yoki inkor etib bayon qilingan fikr shu sinf ichiga kiruvchi barcha buyum va hodisalarning har biri yoki ayrim qismiga taalluqli bo'ladi.